

ACC. N:R M. 9973: 1-16.

(avskrift)

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland

Upptecknat av: Från Goda Bussen

Härad: Västbo

Adress: Kvarnabo, Burseryd

Socken: Burseryd

Berättat av: Densamma

Uppteckningsår: 1946

Född år 1883 i Spabo, Burseryd

Ramsor och småbarnslekur.

s. 1-12.

LwF 53.

En del dialektord

s. 15-16

Kyrkohäftepp. (nag. var på prägelstäm)

s. 13-14

LwF 54

ACC. N:R M. 0973 /

Fingrarnas namn.

Tommetott ; slickeputt; långeman ; Hjättehan
Tummen ; pekfinger ; långfinger; ringfinger

lelle vicke vinge.

lillfinger.

Närrbarnet rider på knäet så sjunger vi. Rida (ria ria) rida ranka, hästen heter Blanka vart ska vi rida te en liten piga å va ska hu heta Anna Magreta, dä ska hu heta. Denna rida ranka visan har sjungits här så länge ja mins och användes allmänt här ännu.

Borra Borra gulläpple var en pantlek i min ungdom, nu har ja ej hört den på de senaste fyrtio åren. Och man gjorde så här!

Man svängde med högra handen runt emot den man borrhade och sade. Borra borra kohorn och när man sade kohorn stötte man pek-fingret emot bröstet på den man borrhade, sedan sade man borra borra sohorn men ett svin har inga horn och då skulle den som blev borrhad stöta undan fingret så man inte blev stött i "brystet".

x) Vi använde många sorters djur ibland flera efter varandra som hade horn men på samma sätt mä dom hornlösa. Det rätta var ett av varje sort till ex. pel. Kohorn, sohorn, bockahon, söahorn, älgahorn, kalvahorn, rådjurshon o.s.v. Denna leken skulle göras fort så det blev många pantar.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

x) bröstet med fingret annars måste det läggas pant.

ACC. N:R M. 9973:2.

Vaggvisor.

Den första vaggvisan som jag lärde i mitt hem var denna:
Lille lulle lå på taket, ramla ner å slo se i baken, ingen man
i detta lann, lille lulle hjälpa kan. Det är också en gåta

Lösningen är ägget.

Men i mitt hem användes den alltid som vagevisa.

Vyssa dussa litet ban, stort i ändan som "aj" en qvarn, har
så många farar, en i Skåne, en i "Lun" Lund, två därborta i
Askesunn (Askesund) traleralleralla. Och så skulle det nanas när
vaggan gick. Detta va dä fösta bana läde se själve. Nana nana
nanna, nana nana mana na o.s.v.

Barnvisa.

Dä kommer aj lite mus å kryper å kralar, å kryper å kralar,
kille kille kill, man gick med fingrarna utanpå kläderna neri-
från och upp till halsen och då killas man. Man läste samma ram-
sa till man kom till halsen och då sa man pip pip pip, i stället
för att "killa". "kljud" Barnen bruka tycka det är "ryselit"
"mycke" roligt. När man pipade stötte man pekfingret lätt under
hakan.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9973:3.

Kurra gömma leka.

Hök och höna för en 60 år sedan.

1. Äppel, peppell, pirom, parom. Äppel o.s.v.
2. Esike desike luntan tuntan, simmeli maka, kokeli kaka, äck väck vällingasäk, östan stilla, atteli, tatteli, pös ut mä de "tös". En pojk hette "stut".
3. Mina små höns grå, gå i ladan, göra skadan, bita strå, "även bå" båda två även, bäven, buff, ut mä de tös.
4. Annica, dannicka, sällan var, reser genom silversta, fyra vecker före Jul. Anna Greta, dansa brud, sut, ut, bonden stod, bak ut.

En gåta.

Vita hästen står i stugan, räcker "svansen" "rumpa" genom taket.

Lösningen spiseln, svansen är "skorstanen" skorstenen.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9973:4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4

Dessa räknesätt använde vi nä ja geck i skolen, men nu använder dom andra.

Äppel, päppel, pirom, parom, ~~parom~~ kråkan satt på talleqvist hon sa ett hon sa tu ute skall du vara nu.

Ett gammalt räknesätt. Kråkan satt på lagårstak räkna sina "önga" "ungar" ett och tu ute nu. Ett ö tu ute nu. En barnlek man skodde hästen. Man tog med vänster hand den vänstra foten när barnet låg och lyfte rakt upp sedan klappade man med höger hand inunder fotplattan några lätta slag som skulle föreställa hammarstag 3 - à 4 slag på varje fot och så sa man sko hästen för varje slag. Sko, sko, hästen tre slag.

N=0 2 Sko hästen. Pikka pakka sko min häst, slå i sömma fyra, i "mön" ("morgon") så blir dä snö och frost, då bli "hästaskona" (hästskorna) dyra, kosta "tre" mark fyra.

"Tra".

ACC. N:R M. 9973:57

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

Ett tillägg till rida ranka visan.

Dea se bröllupet stå, ute på Mors går, ò där va ingen hemma,
men à lita "hynna", ("hund") som satt på Mors "dynga" ("gödselhög"),
å "gnav på ett "bàn" ("åt på ett ben"), å sae "vov" "olå" vov, vov.

Räknelek.

Ole dole dofft, kimpeli ane koft, koffeli ane, birke bane,
ole dole doff, ute. 1,2 gå på tå, 3,4 spela lyra, 5,6 äta kax,
7,8 ät mä måtta 9,10 gå på bio.

En räknelek för barn se ovan.

ACC. N:R M. 9973:6.

Ramsor.

Upp på golv å sopa Lisa, stek hästen å sela "sella", "sillen"
för vi se köra in sju lass tort regn, inna höet kommer,
Kära sköner er opp å slån, darra, kära å högt uppe på himmelen
och sola ä långt nere i "ängahagen" "änghaven" "ängahåden" å
"fäkta" "slå fort" å slå. "Kära" "k ljud" "skynnen" sk. sje.ljud.
Darra betyder grannens manfolk.

Du ha la inte "satt" ("sett") min stutjälmer "go måre" ("god
morgon"), bak va han svart och fram va han "oit" ("vit"), o han
hade fingra, som mina "hon" ("horn").

Räkneramsa. Knappalek.

Agare, bagare, asare, basare, rackare, stackare, kejsare, kung.
Änka, fränka, fröken, fru, drottning, bru. Nippa, nappa, stulna,
knappa, älit köpta, i en bod.

Leken olle dofft, knyter man händerna och så slår man först
på sin knutna hand och säger, olle olle doff, sedan på den som
står intill, kimpeli o.s.v. men alltid varannagång på den egna
knutna handen och varannan på dom utonstående tills alla äro
ute. Allas händer skoöla vara knutna och så hålles handen upp
och ned.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 0073:7.

En barnlek är att sikta mjöl. Då hållas händerna utsträckta rakt fram mä handflatorna mot varandra och så ett mällanrum så att den som siktar kan ha sin hand emellan o så slår den med sin hand fram och till och från så att den andres hender vidgar sig men han skall försöka att hålla dom samman så att inte den som siktar inte har så stort "rumme" plats för sin hand och så säger den som siktar. Sikta, Sikta mjöl o.s.v. Och ibland sig han så hära. Mala, mala, romme "göena" "kvarna" går i tomme o.s.v.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7

ACC. N:R M. 9973:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8

Barnvisor.

Kråka setter på lagåstak, å sjö"u"nger så "laja" ("fula") viser,
om inte lillen ä snäller i da så se han få känna på riset.

N=0 2 Kråka setter på lagåstak o "sae" ("sade") ja vat, ja
"vat "vet", å gammel märr "dea" "vä" vat due va vet du 2 gånger
gammel märr, ^(vad) ðea kosta da, trä märk, tre mark 2 gånger. ðea vat
du ðea vat du.

Det skall läsas som när en kråka skriker.

Flåcka, plocka pepparkorn, katten blåser i "sölverhon" ("sil-
verhorn"), fyra möss i valsen gå så att jora "ronga" ("gungar"),
Var ska bröllupet stå,
uppa Farmoras går,
där galer göken,
där växer löken,
där sjonger svalan,
där ä gott att vara.

En rida ranka lek över ett hundra år gammal. Först kommer
där en liten "jungfru" "Jumfru" å ridande så nätt, så nätt, sen
kommer där ^{x)} en ryttare hopp i galopp, hopp i galopp.

Det sjunges sakta först, sen till sist skall det sjungas
och hoppas fort.
x) en herre i trav, i trav, i trav sen kommer där en ryttare

ACC. N:R M. 9973:9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

När ett barn börjar stå "gille" "stå för sig själv" stiger det på fotbladet på någon av föräldrarna då röres foten fram och åter medan man håller i barnets händer och då "gongsars" barnet "gungar" då se gå högre och "högro" tills det är uppe i knäet. "höjre".

Änkeleken.

Änker, änker a ja, gefta mä se ja, òem får ja.

Räknelek.

Buse kyrka full mä folk, räkna rätt så blir dä tolv, sedan räknar man från ett till tolv och den tolvte går alltid ut. Ene bene buse back, du slapp ute.

Baka kaka, kom å smaka, ärlan, pärlan, pipen, puf ute. Olle, polle, pall, sätt i kyrka så dä small, prästen fråkte vem dä va, Olle måste svara ja - ute.

ACC. N:R M. 9973:10.

Barnvisa.

Vagnarna rulla å hästarna gå
lilla Tyra hon kör på,
tess hu kommer te mamma,
ò när hu kommer te mamma fram,
då tar mamma henne i famn
å ber henne vara "lungner", ("tyst")

Modern brukade förr gnida näsan mot barnets näsa, dä kallades bryna näsor. Alla barn tycker det är roligt. En lek är man sade till barnet i knäet. Du har stulit mi höna, då svarar barnet du har stulit min tupp och då säger den först frågande skall vi kivas, ja säger barnet och sedan blåser dom på varandra i ansiktet, får då barnet segra är det så roligt. Här på orten hava alldrig barnen brukat kyssa sina föräldrar, för det kan sprida smittosamma sjukdommar. Skallror gjordes här utav en uppblåst torkad gallblåsa efter svin som lades ärter inuti.

Man tog ett litet hål på en nöt som ingen kärna hade och lade i några gruskorn och hålet sattes igän, men det fick riktigt små barn inte hava för den kunde hamna i halsen.

Jag hade ett litet veckat bläckhjul på en ihälig bläckpipa och när ja blåste i bläckröret så snurrade hjulet, ju hårdare och fortare gick det runt. Och så hade vi flickor våra palltadockor gjorda utav ett köpt porslinshuvud samt kropp, armar och

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10

ACC. N:R M. 9973: //

ben sydda utav lappar kläderna var blus, kjol och förklä. Pojkarna brukade hava vattenhjul utav små brädbitar till skovlar i hjulet som sattes på en axel och sedan sattes ned i en liten bäck, då vattnet drev hjulet runt. Men när vattnet torkade ur stod hjulet stilla till nästa vårflod.

Träbultavagnarnas visa.

Alla vagnar för, voro gjorda utav trä, hjulen kallades bulltar dom välltrade fram. Det första hjulet sa "èat" ("vart") se du gå, èeat se du gå, då andra sa, ja se gå "bèt" ("bort") ja se gå bot, de treje sa, då orkar inte ja, då orkar inte ja, då fjärde sa, vi hjälpas åt, vi hjälpas åt.

Nå vi lekte kurra gömma muttlade vi, det vill säga vi räknade till 25, eller 50, och den som muttlade skulle stå med ansiktet mot en vägg eller husknut och händerna på sidorna av ansiktet.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9973:12.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En näselek som barn tycker är roligt.

12

Man säger så här, dä ä mi näsa dä. Dä ä kattens näsa dä. Dä ä grisens fula tryne dä. Dä ä koas mule dä o.s.v. Men alla meningarna, dä är mi näsa dä upprepas varje gång och så kan man taga var djur som hälst.

En pantlek, gömma ringen. Då sitta barnen runt om i rummet. En skall vara som skall gissa vem som har ringen den går ut tills ringen är gömd. En annan gömmer ringen och sedan sätter han sig sist på raden. Så sjunge Gömma, gömma ringen så innerligt väl så ingen ser vem som har den. Båda händerna hållas samman i knäet på dem som sitta. Och den ramsan upprepas för varje person tills han kommer till den siste. Sedan skall den som är ute gissa vem som har ringen, gissar han fel får han lägga pant , tills han gissat rätt.

Och så sålde vi fåglar. Det gick så till att man lade långfinger på pekfinger, ringfingret och lillfinger därovanpå o så lägger man fingrarna på båda händerna och frågar någon av barnen om de vilja köpa fåglar, ja svarar han, kunna dom flyga, frågar han kvikt också, ja säger den som har dem. men barnet skall försöka att taga dem innan dom flyger. Får barnet tag i dem är det roligast, men dom skola flyga det är det rätta.

Här finns inga kyrkoskepp här på orten och ingen häromkring har sett några heller.

I min barndom sjösattes en motorbåt i sjön Fegen som brukade köra på Söndagarna här uppifrån den norra ändan av sjön ut till Olabo eller Fegens station. Det var nöjesresor och om Midsommar var båten och "pråmen" ,övade. Båten var annars en virkesbåt som drog virke på "prammar" den $2\frac{1}{2}$ mil långa vägen till sjöns södra strand. Den utflyckten om Midsommar var ungdomens enda danstillställning här på orten under sommaren. På vintren var här lite lek och dans i Julhälgen i "bonnastoverna", bondstugorna, då brukade spelmännen gå, eller ro en liten "eka" på sjön Spaden ifrån "Kinn" Västergötland hit till Småland och då hände ibland att ekan stod vid dörren där dansen tråddes. Smålandspojkarna gillade inte kinboarnas ingtrång bland smålandsflickorna. Men det bytet har skett i många år och fortsätter i stor skala ännu.

Ja har hört att det har rotts virke på sjön Fegen mest plank och bräder med flera båtar i sällskap, för en gammal man sade en gång, vi rodde så ja trodde ja "ölade" "svimmade" som också kallas "sjemla" sje ljud det heter också dåna "dönade". Här har också rotts för pengar avgiften har varit från 10 öre till 25 öre och någon gång 50 öre men alldrig mer, detta är för en 25 à 30 år sedan. Jag har själv kommit över Spaden till "Västergötland

ACC. N:R M. 9973:14

eller "Kinn" för den avgiften flera gånger. Båten en liten eka
med ett par åror och en liten pojke på 12 a 14 år. Sträckan är
kort 10 a 15 minuter har resan tagit.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14

Nu börja dä å våras "öeitalåkerna" börja å spretta ut. "Vittsipporna" börja slå ut i blom. "Tåcka" de lite. "Flytta" på dig. "Tjoätta" de i "syna" du ä så lotier! "Tvätta" dig i "ansiktet" du är så smutsig. Blöt "nävana" mä så da bli "rana". Ta hit "spetena" så se ja kasta på ett par "socka"! Tag hit eller giv me strumpsticorna skall ja lägga upp en "kortstrumpa". En spetegång är fem stycken strumpstickor. "Strumpgarn" "hðesegan". Varför ä du så "iller" i dag "arg". Iller är också ett djur hannen till vesslan. Du ä så "qvek" som a vesla "kòek". "Kvick" I da ha du vòtt "uhälli" hale, daen. "Elak" och "kinkig". "Il-lacker" "beskälner", Han ä så "ärjer" så han lier inte se själv. "Ilksen". I går va du "grisker" nå du kunne så bryta ut i (hala) hela fäjhuset'så foot. Du var "fortfärdig" när du hinde göra rent i hela "adugården" på dagen. Gödseln som bildas hos fåren kallas "söatalle". Hä ä så "hånrrätt" o "sökent" "tyst" och "stilla. Du ä "anraker" "anveten" "tjurskalli" en som ej låter ändra sig, eller lyder andra. Fårskalle en som är dum och låter sig leda utav andra till både det som är rätt o. orätt. Du "knyster" inte eller du får inte knysta om òea vi sagt, "tala om" vad vi sagt. Han ä fåkunni ligger bakom "flötet" "metet". Han förstår ej sitt bästa men ä en "hövli" och "beskedlier" stackare. "Vänlig" och "snäll". En plats där många äro fösamlade

ACC. N:R M. 9973 :16.

där "kräppes" man och det blir så "krappet" man trängs och de
ä så trångt. "Å lappri" dä va la inte så krapt. "Du överdriver"
där var ej trångt. Han ä så "båknier". t.e.c. Råcken är "för
stor"

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

16